שדרות הציונות
زاوية شارع الجبل
and HaGefen

דרך חברון
طريق الخليل
Ridge Route

עומר אורהן, Köprü / גשר, תצלום צבע, 2007
عومر أورهن، Köprü / جسر، صورة فوتوغرافيّة بالألوان، ٢٠٠٧
Ömer Orhun, Köprü / Bridge, color print, 2007

סדנאות האמנים
Artists' Studios
מיסודה של הקרן לירושלים

The Artists' Studios
Art Cube Gallery, Jerusalem

Hebron Road Ridge Route
Yigal Feliks, Tal And Omer Golan, Eden Lazaness,
Sharone Lifschitz, Alban Muja, Ömer Orhun

October- December 2012

Exhibition
Curator: Yeala Hazut
Director: Lee He Shulov
Programming consultant: Leah Abir
Gallery assistant: Dafna Ziv, Lena Kuznetsova
Assistant curators: Layan Assayed and Keren Gutman
Production: The Artists' Studios
Mounting: Amit Eliasi

Catalogue
Graphic design: Noa Segal
Hebrew editor and English
translator: Maya Shimony
Arabic editor and translator: Yasmeen Daher
Printing: Keterpress Enterprises

The photographs in the catalogue
are courtesy of the artists
Measurements are given in cm, height X width

Board of directors:
Eyal Sher, Daniel Feuchtwanger,
Tzachi Shnitzer, Olga Tripp, Adi Sheffi,
Keren Abelow, Daphna Guttman

Art Cube Gallery was founded thanks to the generous support of the Georges and Jenny Bloch Foundation, the Dr. Georg and Josi Guggenheim Foundation, and the Adolf and Mary Mil Foundation, and operates at the Artists' Studios with the continued support of the Lloyd Foundation, through the Jerusalem Foundation

The exhibition is made possible thanks to the kind support of the Culture Department of the Jerusalem Foundation

© 2012, The Artists' Studios

The Artists' Studios
Art Cube Gallery, Jerusalem
26 HaOman St., 4th floor, Talpiot
Industrial Zone, Jerusalem, 9342180
Tel: 972.2.6797508
Gallery hours: Thurs. 16:00-20:00;
Fri. 11:00-14:00; Sat. 11:00-15:00

artiststudiosjlm.org

Art Gallery
Beit HaGefen Arab Jewish Culture Center,
2 HaGefen Street PO Box 9421, Haifa 35662
Tel: 972.4.8525252
Gallery hours:
Sun. to Thur.: 08:30-15:30
Fri. & Sat.: 10:00-14:00

beit-hagefen.com

Haifa's **HaTzionut Avenue** and Jerusalem's **Hebron Road** share a second, identical name - "**Ridge Route**", which reflects their role as central roads that cross the two cities – one along the ridgeline and the other from the mountain to the sea. Both symbolize division and a meeting point, and function as traffic routes that facilitate a passage between culturally and linguistically different populations. At times, it seems that driving along the road connecting those areas reveals variance which is not founded merely on demographics, but also on mentality, world view and faith.

Corner of HaTzionut Avenue and HaGefen is the address of the art gallery of Beit HaGefen, an Arab Jewish Center in Haifa, dedicated to the creation of a multicultural dialogue. Symbolically, the crossroads in which it is located marks a border and a meeting point, in part thanks to the different cultures to which the streets' names allude, and in part due to its location on HaTzionut Avenue, or "Ridge Route".

HaTzionut Avenue/Ridge Route is a main traffic artery in Haifa, descending from the city's affluent neighborhoods, Carmel Tzarfati (French Carmel) and Mevo'ot HaCarmel, towards Hadar, Wadi Nisnas and the Lower Town. It is a journey that delineates apparent socioeconomic differences between nationally, ethnically, linguistically and culturally homogenous and heterogeneous neighborhoods. Ridge Route was paved in the 19th century and in 1948 was renamed "UN Avenue" in tribute of the UN support of the foundation of State of Israel. In 1975 its name was changed again to "HaTzionut Avenue" in response to the UN resolution 3379, yet some of the local residents still refer to it as Ridge Route.

Hebron Road is one of Jerusalem's main traffic routes, connecting the city's center with its southern neighborhoods. The street, which starts in the Valley of Hinnom and ends in the southern exit of the city, on the outskirts of Talpiot neighborhood, is paved on the path of the ancient road leading

from Jerusalem to Bethlehem and further on to Hebron. Today, Hebron Road is part of Highway 60, a national intercity road that stretches from Beersheba to Nazareth, along the ancient Ridge Route (also called "Way of the Patriarchs"), which is in fact a natural connection of the country's central mountain ranges (the watershed line).

The coupling of Haifa and Jerusalem is not a straightforward association and highlights the complexities and differences alongside the similarities between the cities. Although both are characterized by a multicultural population in its religious and national affiliation, they are distinctly different from one another in the nature of the multinational encounters, as well as the extent of integration and shared life. The two local-Israeli case studies function as a mirror that reflects sites of friction/meeting between nationalities and minorities in other countries and cities featured in the exhibition, like Belgium, which is composed of the Flemish and Walloon regions, Istanbul, whose bridges connect the European with the Asiatic part and Mitrovica, home of Serbian and Albanian populations.

Each of the exhibitions focuses on a geographic marker that serves both as a meeting point and as a not necessarily distinguishable borderline. The Haifa exhibition centers on the meeting of HaTzionut Avenue and HaGefen Street, and tackles the notion of a crossroads as a junction of different roads, that at times points to a center of a certain geographic area, and at times connects parts whose existence side by side may seem impossible. Metaphorically, a crossroads is also perceived as a place of internal conflict and dilemma or as a marker of a turning point, and so alternately underscores separateness or connection. The exhibition held in Jerusalem's Talpiot neighborhood, through which passes Hebron Road/Ridge Route, addresses the notion of a traffic route. Route, as a line stretching between two similar or different points, allows passage from one place to another, and may alternately connect or underscore disparities and difference. Its

fundamental association with motion and passage also links it in that respect with possibilities of opening and obstructing.

Some of the works featured in the exhibitions refer to, or document, an action involved with the delineation of the same dividing/connecting line. Thus, for instance, **Sharone Lifschitz**'s work is a product of roaming the Belgian railway network, in the attempt to get a sense of the landscape, character and demographics of the place. In the course of her journey she asks her travel companions to draw the line separating Flanders and Wallonia on the Belgian railway map, a separation line that does not exist physically, yet in practice divides Belgium into two sections, underscores the weak and transient nature of the union and may predict a possible fracture. **Yigal Feliks** denotes the names of the three main routes – 1, 2, 443 – connecting Jerusalem, Haifa and Tel Aviv. These are heavily congested roads - some of which have political associations - whose frequent traveler no longer notices the slices of Israeli reality Feliks marks through the camera lens on his weekly journey, often with a critical eye. **Ömer Orhun** photographs the bridge over the Bosphorus Strait, connecting Istanbul's European and Asiatic banks, and functioning as a central traffic route for cars and walkers traveling between the two parts of the city. His photographs express the interesting mixture along with the complexity of the encounter between East and West; between the local culture and Middle Eastern architecture and European culture and architecture. **Eden Lazaness** depicts her subjective map using the conventions of a supposedly "objective" map, through which she seeks to highlight the daily expressions of social boundaries. She demarcates the invisible lines between secular, religious and Arab neighborhoods in Jerusalem, social and cultural boundaries inherent to the mentality of Israeli society and the geography of heterogeneous cities. At times, the neighborhoods mark an apparent cultural separation and the passage between them creates a clear feeling of border and division, and at times they seep into each other

and even create common enclaves in which the sense of border dissipates and an unmediated daily encounter can take place. In his work Museum of Contemporary History **Alban Muja** documents the bridge crossing Mitrovica in north Kosovo: "I was born in the city in which bridges have a different function; instead of connecting, they divide. I was born in the city where these bridges divide two communities that are totally different from one another - Serbs in the North and Albanians in the South – both with different views. I was born in the city identified by the "Iber" bridge. I was born near the bridge which is a de-facto museum, a Museum of Modern History. I was born near the "Ibri" river. I was born in Mitrovica."

Muja's second work, Tourist City exhibited in the Haifa gallery, documents an act in the public space of Novi Sad in Vojvodina province in Serbia. The political changes in the Balkan countries have affected the city's residents, who sometimes did not belong to the nationality in power. The work was filmed at a time when the city was led by a radical political force that changed the streets' names to Cyrillic script – legible only to some of the city's residents. The aim of the act was to change the streets' names into Latin letters in favor of those who do not understand Cyrillic script, while facilitating the orientation of tourists visiting the city. A number of signs were defaced several hours after they were posted. In a similar manner, **Walid Qashash**'s work wishes to preserve the memory of Arab stories and names of the streets in Acre by imprinting them on porcelain tiles and placing them in the public domain. The impetus to Qashash's actions is not national or public, but rather stems from a personal and private place, in an attempt to recount the story of the city as he had heard it growing up, and as he wishes to impart to future generations. Qashash's act conveys a desire or demand for personal accountability within the public domain and for canceling the hegemony by preserving the cultural characteristics of the local community. Both works are directly linked to the act of changing the streets' names, which take place in many cities around the world, whether with a political

motivation or another, and which at times may perpetuate aggression and at times is the result of a change in cultural or national perception, as is the case with HaTzionut Avenue in Haifa.

Ömer Orhun's work, Ya İstiklal documents the events on Istiklal Street - Independence Street - a hub of the intercultural and communal meeting in Istanbul, considered the modern and secular heart of the city. Orhun critically examines the changing face of the city and its affinity with European cities, which he maintains, will forever remain a yearning for a place that joins and brings together. **Michal Gavish**'s works explore the cities in which she had lived or those that carry a significant component of her personal history and identity: Budapest, Hungary - the birth place of her parents; Ramat Gan, Israel - the city in which she grew up; Palo Alto, California - where she resides in the last decades. These are distinctly different cities that together create the main crossroads in her life. Gavish used maps taken from the Google search engine as the starting point of her personal, emotional search, reflecting the basic human desire for roots and construction of a personal identity. The routes she delineates, as well as the means that she employs, represent what lies between the global, boundless world and the individual and intimate world. **Matan Oren**'s works similarly demarcate the three cities between which he wanders – Berlin, Tel Aviv and Hadera. However, he does not create a distinction between them but rather integrates them with one another, while stripping them of specific attributes thus rendering them universal. It seems that his search shifts between the need to create himself a familiar place and appropriate it as his home, and the need to roam freely between the sites, without committing to one definition.

The work of **Omer and Tal Golan** closes both exhibitions, as it contains the notion of a crossroads as well as the notion of a route. The video Head against the Wall documents the work process on the project Walls between

Us, which aims at encouraging a dialogue between Palestinians and Israelis through common social creation. In the framework of the project musicians are invited to play together in an event that will take place on both sides of the Separation Wall in Jerusalem, while they can see one another through "a gap" the artists will open in the concrete wall using video projections. Throughout the attempts of executing the project the artists come across opposing views and obstruction, a result of the cultural boycott, which thwart their efforts to accomplish the project. The work traces the long way and feelings of frustration alongside their drive to realize their vision.

The exhibition examines the blurry fracture zones, in which there are both separation and a meeting point between cultures, nationalities, identities, languages and socioeconomic differences. The line is not necessarily defined by a clear separation, and at times may manifest itself through a road, a bridge or residues of historical recollection.

Yeala Hazut

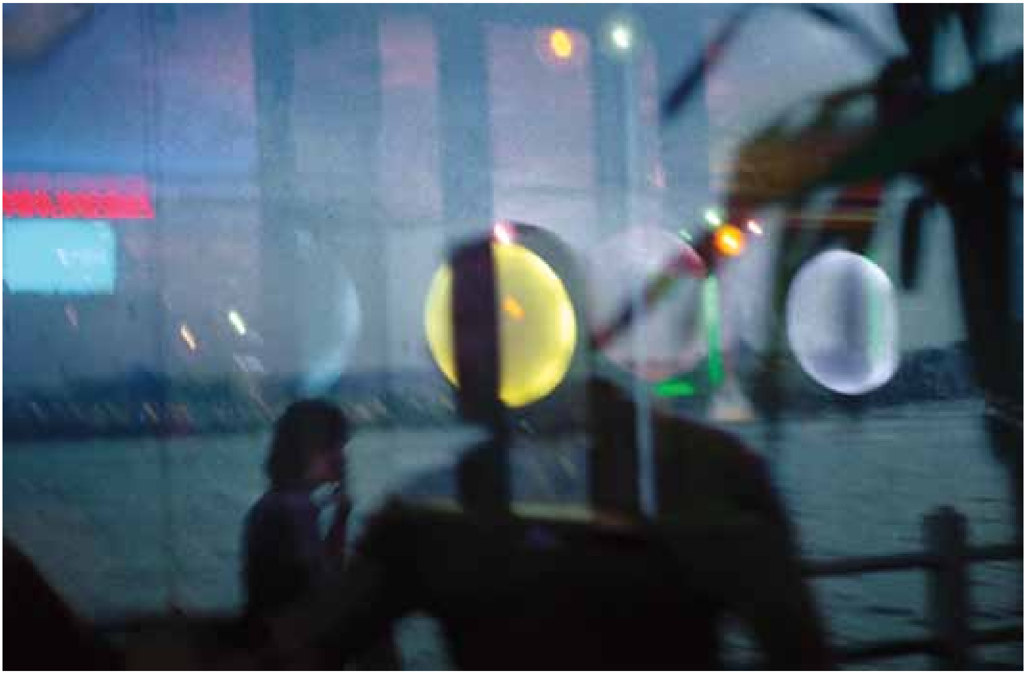

עומר אורהן, Köprü / גשר, תצלום צבע, 2007
عومر أورهن، Köprü / جسر، صورة فوتوغرافيّة بالألوان، ٢٠٠٧
Ömer Orhun, Köprü / Bridge, color print, 2007

IR_c | Tongeren to Antwerpen | Wednesday | October 6 |10:54 |Man with the 15"mac Book Pro

שרון ליפשיץ, Flanders is Next to Wallonia - Estranging the Line,
הזרקת דיו על נייר, 2010–2012

شارون لايفشيتس، Flanders is Next to Wallonia - Estranging the Line،
طباعة حبر على ورق، ٢٠١٠–٢٠١٢

Sharone Lifschitz, Flanders is Next to Wallonia - Estranging the Line,
inkjet print on paper, 2010-2012

Arlon | October 7 | Martine in Arlon

שרון ליפשיץ, Flanders is Next to Wallonia - Estranging the Line,
הזרקת דיו על נייר, 2010–2012

شارون لايفشيتس، Flanders is Next to Wallonia - Estranging the Line،
طباعة حبر على ورق، ٢٠١٠–٢٠١٢

Sharone Lifschitz, Flanders is Next to Wallonia - Estranging the Line,
inkjet print on paper, 2010-2012

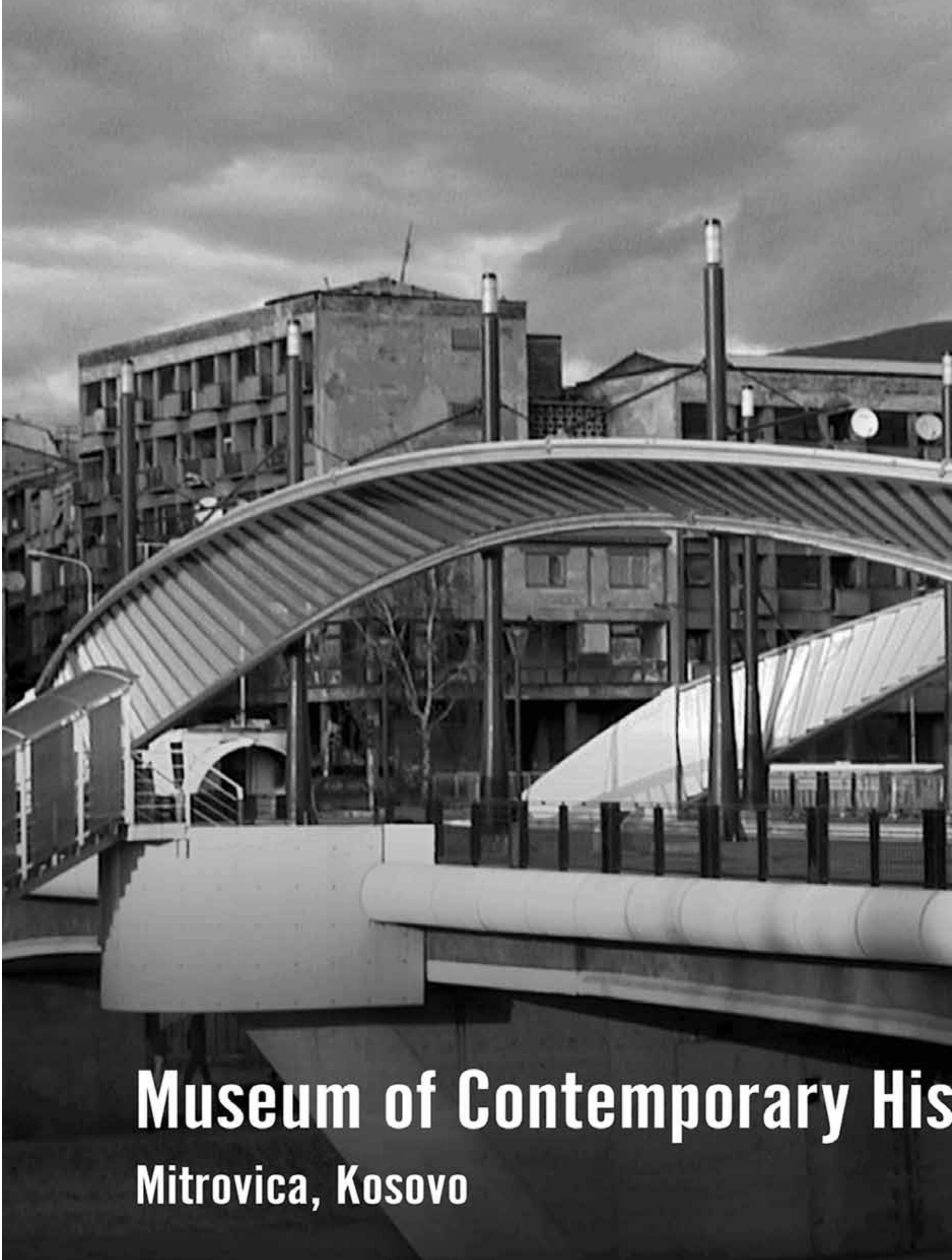

Museum of Contemporary His

Mitrovica, Kosovo

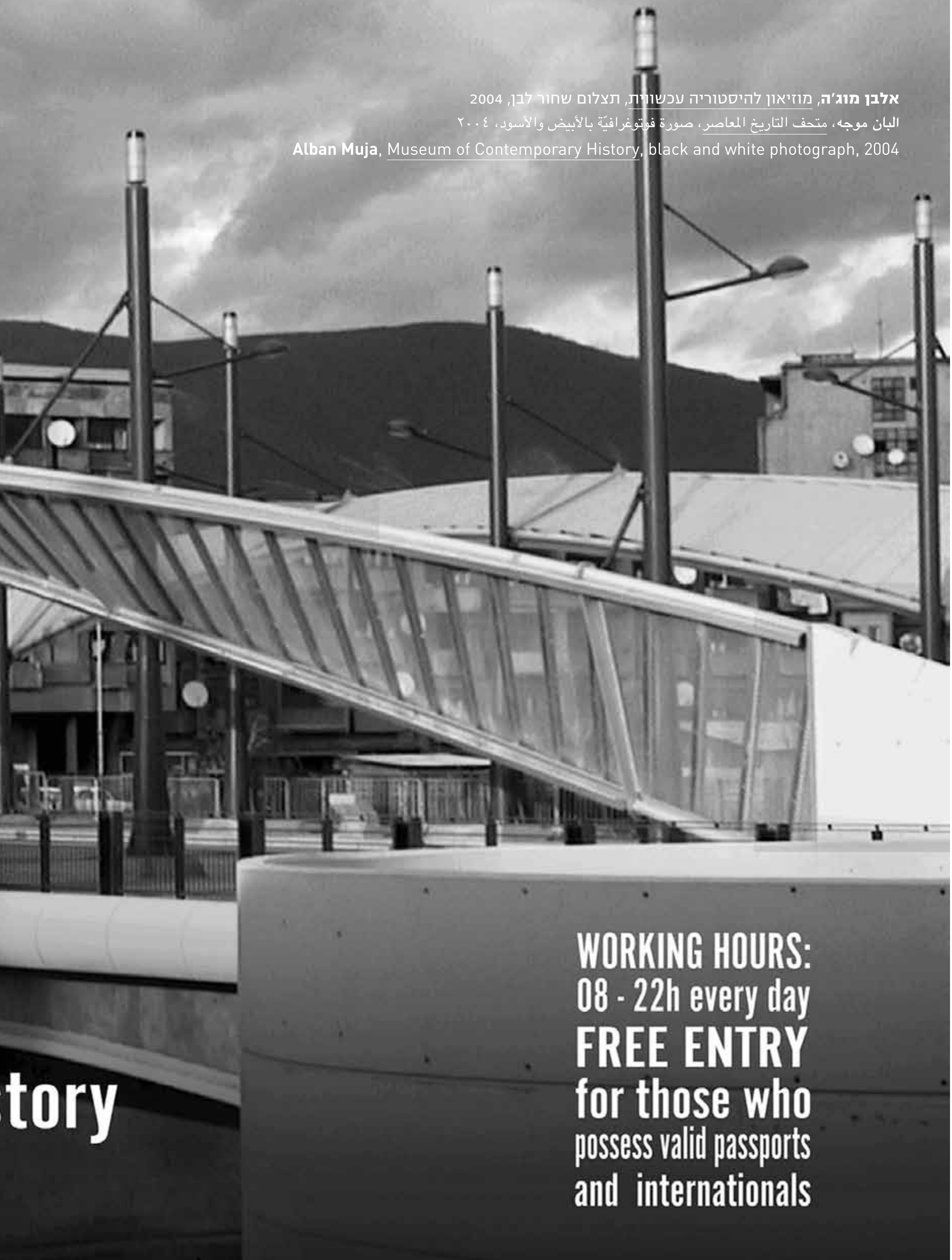

אלבן מוג'ה, מוזיאון להיסטוריה עכשווית, תצלום שחור לבן, 2004
البان موجه، متحف التاريخ المعاصر، صورة فوتوغرافيّة بالأبيض والأسود، ٢٠٠٤
Alban Muja, Museum of Contemporary History, black and white photograph, 2004

עומר וטל גולן, עם הראש בקיר, וידאו, 2012

تال وعومر جولان، رأس في الحائط، عمل فيديو، ٢٠١٢

Omer and Tal Golan, Head against the Wall, video, 2012

יגאל פליקס, שלוחת משלטים, כביש מספר 1, מתוך סדרת 1,2,443, תצלום צבע, 2006
يغئال فيليكس، امتداد للسيطرة، شارع رقم ١، من سلسلة ١،٢،٤٤٣، صورة فوتوغرافيّة بالألوان، ٢٠٠٦
Yigal Feliks, Shluhat Mishlatim, Highway 1, from the series 1,2,443, color photograph, 2006

יגאל פליקס, חיריה, כביש מספר 1, מתוך סדרת 1,2,443, תצלום צבע, 2006
يغئال فيليكس، خيرية، شارع رقم ١، من سلسلة ١،٢،٤٤٣، صورة فوتوغرافيّة بالألوان، ٢٠٠٦
Yigal Feliks, Hiriya, Highway 1, from the series 1,2,443, color photograph, 2006

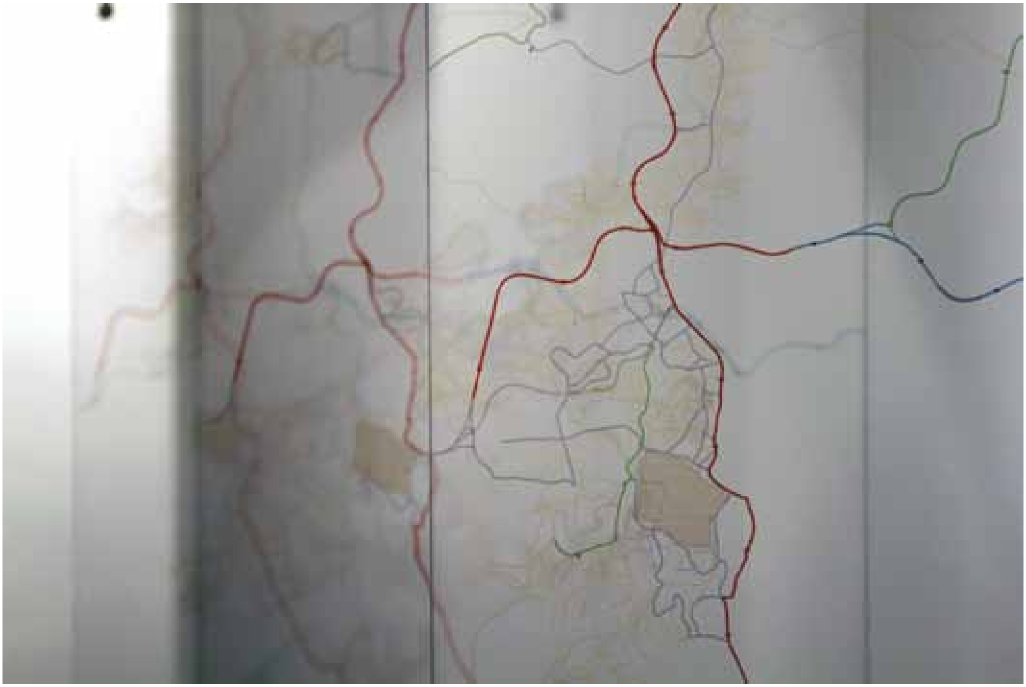

עדן לזנס, תיאור סימבולי המבליט יחסים בין אלמנטים, הדפס UV על זכוכית, 2012,
מראה הצבה בגלריה ת(א)עשייה, ירושלים, פרט

عدن لزنس، وصف رمزي يسلط الضوء على العلاقات بين العناصر، طباعة UV على زجاج، ٢٠١٢،
صورة للعمل الإنشائي في غاليري متسّع الفنون، القدس، تفصيل

Eden Lazaness, Symbolic Depiction Highlighting Relationships between Elements,
UV print on glass, 2012, installation view at Art Cube Gallery, Jerusalem, detail

עדן לזנס, תיאור סימבולי המבליט יחסים בין אלמנטים, הדפס UV על זכוכית, 2012,
מראה הצבה בגלריה ת(א)עשייה, ירושלים

عدن لزنس، وصف رمزي يسلط الضوء على العلاقات بين العناصر، طباعة UV على زجاج، ٢٠١٢،
صورة للعمل الإنشائي في غاليري متسّع الفنون، القدس

Eden Lazaness, Symbolic Depiction Highlighting Relationships between Elements,
UV print on glass, 2012, installation view at Art Cube Gallery, Jerusalem

עומר אורהן, Köprü / גשר, תצלום צבע, 2007

عومر أورهن، Köprü / جسر، صورة فوتوغرافيّة بالألوان، ٢٠٠٧

Ömer Orhun, Köprü / Bridge, black and white photograph, 2007

שדרות הציונות בחיפה ו**דרך חברון** בירושלים חולקות שם נוסף וזהה, "**דרך ההר**", המשקף את היותן דרכים מרכזיות החוצות את שתי הערים – האחת על קו הרכס והשנייה מההר אל הים. שתיהן מסמלות חציצה ומפגש ומתפקדות כציר תנועה בו מתקיים מעבר בין אוכלוסיות בעלות נבדלות תרבותית ולשונית. פעמים נדמה כי נסיעה לאורך הדרך המקשרת בין אותם אזורים חושפת שונו·ת המושתתת לא רק על דמוגרפיה, אלא גם על מנטליות, תפישת עולם ואמונה.

שדרות הציונות פינת הגפן היא כתובתה של הגלריה לאמנות של בית הגפן, מרכז תרבות ערבי יהודי בחיפה העוסק ביצירת מפגש ודיאלוג רב תרבותי. באופן סמלי, הצומת בו הוא ממוקם מסמן גבול ומפגש, אם משום התרבויות השונות אליהן מרמזים שמות הרחובות ואם בשל מיקומו על שדרות הציונות, או "דרך ההר".

שדרות הציונות/ דרך ההר היא עורק תחבורה ראשי בחיפה היורד מהשכונות המבוססות של העיר, כרמל צרפתי ומבואות הכרמל, לעבר שכונת הדר, ואדי ניסנס והעיר התחתית. זהו מסע המשרטט הבדלים סוציואקונומיים ברורים בין שכונות הומוגניות לשכונות הטרוגניות מבחינה לאומית, אתנית, לשונית ותרבותית. דרך ההר נסללה במאה ה-19, כאשר בשנת 1948 הוחלף שמה ל"שדרות האו"ם" כהוקרה על התמיכה בהקמת מדינת ישראל ובשנת 1975 שונה בשנית ל"שדרות הציונות" כתגובה להצהרת האו"ם 3379, אולם בפי חלק מתושבי המקום היא עודנה מכונה דרך ההר – "שערא אלג'בל".

.

דרך חברון היא אחד מצירי התנועה המרכזיים בירושלים, המקשר בין מרכז העיר לבין שכונותיה הדרומיות. הרחוב, שראשיתו בגיא בן הינום וסופו ביציאה הדרומית מן העיר בפאתי שכונת תלפיות, סלול על תוואי הדרך העתיקה המובילה מירושלים לבית לחם והלאה לחברון. כיום, דרך חברון היא חלק מכביש 60, כביש אורך ארצי הנמתח מבאר שבע ועד נצרת, לאורך **דרך ההר** הקדומה (המכונה גם "דרך האבות"), שהינה למעשה חיבור טבעי של רכסי שדרת ההר המרכזית של הארץ (קו פרשת המים).

ההצמדה של חיפה וירושלים אינה פשוטה, ומעלה את המורכבויות וההבדלים לצד קווי הדמיון בין הערים. אף כי שתיהן מאופיינות באוכלוסייה רב תרבותית מבחינה לאומית ודתית הן שונות בתכלית זו מזו, באופן בו בא לידי ביטוי המפגש הרב לאומי כמו גם במידת העירוב והשותפות בחיי היום יום. שני מקרי הבוחן המקומיים-ישראלים מתפקדים כראי המשקף אתרי חיכוך/ מפגש בין לאומים ומיעוטים במדינות וערים נוספות המוצגות בתערוכות, כמו בלגיה המורכבת

מחיבור האזורים הפלמי והוולני, איסטנבול שגשריה מחברים את החלק האירופאי לאסיאתי ומיטרוביצה בה חיות אוכלוסיות סרבית ואלבנית.
כל אחת מהתערוכות מתרכזת בסמן גיאוגרפי המשמש הן כמפגש הן כגבול שאינו בהכרח מובחן. התערוכה בחיפה מתמקדת במפגש הרחובות שדרות הציונות והגפן ונסובה סביב המושג צומת כנקודת הצטלבות של דרכים שונות, אשר לעיתים מסמנת מרכז עבור אזור גיאוגרפי מסוים ולעיתים מחברת בין חלקים שהנוכחות שלהם זה לצד זה עשויה להיראות כבלתי אפשרית. באופן מטאפורי צומת נתפש גם כמקום של התלבטות ודילמה או כסמן לנקודת השתנות וכך מנכיח לסירוגין נפרדות או חיבור. התערוכה המתקיימת בשכונת תלפיות בירושלים, בה עוברת דרך חברון/ דרך ההר, עוסקת במושג ציר תנועה. ציר, כקו הנמתח בין שתי נקודות דומות או שונות, מאפשר מעבר ממקום אחד לאחר, ועשוי לחבר, או לחילופין להציף, שונות ופערים. הקשר המהותי שלו לתנועה ומעבר נכרך בהיבט הזה גם באפשרויות של פתיחה וחסימה.

חלק מהעבודות המוצגות בתערוכות מנכיחות או מתעדות פעולה הקשורה בסימון של אותו קו חוצץ/מחבר. כך למשל, עבודתה של **שרון ליפשיץ** היא תוצר של שיטוט ברשת הרכבות של בלגיה, מתוך ניסיון לחוש ולהבין בעצמה את תוואי הנוף, האופי והדמוגרפיה של המקום. במהלך שיטוטיה היא מבקשת משותפיה לנסיעה לצייר את קו ההפרדה בין פלנדריה לבין ולוניה על מפת רשת הרכבות הבלגית – קו הפרדה שאינו קיים פיזית אך בפועל חוצה את בלגיה לשני חלקים, מסמן את הרעיעות וארעיות בקיום המשותף ויכול לנבא שבר אפשרי. **יגאל פליקס** מציין את שמות שלושת הדרכים הראשיות – 1 ,2, 443 – המחברות בין ירושלים, חיפה ותל אביב. אלו הם צירי תנועה עמוסים לעייפה, בחלקם בעלי מורכבות פוליטית, שהנוסע בהם בתדירות גבוהה כבר אינו מבחין בפיסות המציאות הישראלית אותן סימן פליקס מבעד לעדשת המצלמה במסע השבועי שלו, לעיתים בעין ביקורתית. **עומר אורהן** מצלם את הגשר העובר מעל מיצר הבוספורס המקשר בין הגדה האירופאית לגדה האסיאתית של איסטנבול ומשמש ציר תנועה מרכזי עבור מכוניות והולכי רגל העוברים בין שני חלקיה של העיר. בתצלומיו באים לידי ביטוי העירוב המעניין לצד המורכבות של המפגש בין מזרח למערב – בין התרבות המקומית והארכיטקטורה המזרח תיכונית לתרבות וארכיטקטורה אירופאיות. **עדן לזנס** מציגה את המפה הסובייקטיבית שלה באמצעים של מפה כביכול "אובייקטיבית", דרכה היא מבקשת להדגיש את המבעים היומיומיים של גבולות חברתיים. היא מסמנת את הגבולות הבלתי נראים בין שכונות חילוניות, דתיות וערביות בירושלים, גבולות חברתיים ותרבותיים הטבועים במנטליות של החברה הישראלית ובגיאוגרפיה של הערים המעורבות. לעיתים מסמנות השכונות הפרדה תרבותית מורגשת, ומעבר ביניהן יוצר תחושה ברורה של גבול וחציצה, ולעיתים הן זולגות זו לתוך זו ואף יוצרות מובלעות משותפות בהן

מתפוגגת תחושת הגבול ומתאפשר מפגש יומיומי בלתי אמצעי. בעבודתו מוזיאון להיסטוריה עכשווית מתעד **אלבן מוג'ה** את הגשר החוצה את מיטרוביצה שבצפון קוסובו: "נולדתי בעיר בה לגשרים יש ייעוד שונה; במקום לחבר הם מפרידים. נולדתי בעיר בה גשרים מפרידים בין שתי קהילות השונות לחלוטין האחת מהשנייה – סרבים בצפון ואלבנים בדרום – לשניהם השקפת עולם שונה. נולדתי בעיר המזוהה עם גשר האיבֶר. נולדתי בעיר בה גשר הוא למעשה מוזיאון להיסטוריה מודרנית. נולדתי ליד נהר האיבר. נולדתי במיטרוביצה". עבודתו השנייה של מוג'ה, עיר תיירות המוצגת בגלריה בחיפה, מתעדת פעולה במרחב הציבורי בעיר נובי סאד בפרובינציה וויבודינה שבסרביה. השינויים הפוליטיים שעברו ארצות הבלקן השפיעו על תושביה של העיר שלא תמיד היו בני הלאום שנמצא בשלטון באותה עת. העבודה צולמה בתקופה בה העיר הייתה ברשותו של כוח פוליטי רדיקלי ששינה את שמות הרחובות לקירילית – שפה הנגישה רק לחלק מתושבי העיר. מטרת הפעולה הייתה הסבת שמם של הרחובות לכתב לטיני, לטובת אלו שאינם מבינים כתב קירילי, תוך הקלת ההתמצאות על התיירים המבקרים בעיר. מספר לוחות הושחתו שעות ספורות לאחר הצבתם. בנושאים דומים עוסקת עבודתו של **ואליד קשאש** שתכליתה שימור זיכרון הסיפורים והשמות הערביים של רחובותיה של עכו על ידי הטבעתם על אריחי חרסינה והצבתם במרחב הציבורי. קשאש אינו פועל מתוך מניע לאומי או ציבורי, אלא ממקום רגשי ואישי בניסיון לספר את הסיפור של המקום כפי שהוא גדל עליו וכפי שהוא מבקש להעביר אותו לדורות הבאים. בפעולה של קשאש יש רצון או תביעה ללקיחת אחריות אישית בתוך המרחב הציבורי ולביטול ההגמוניה על ידי שימור המאפיינים התרבותיים של הקהילה המקומית. שתי העבודות נקשרות באופן ישיר לפעולה של החלפת שמות הרחובות המתרחשת בערים רבות, ממניעים פוליטיים או אחרים, אשר לעיתים מנכיחה כוחניות ולעיתים מהווה תוצאה של שינוי בתפיסה תרבותית או לאומית, בדומה לשדרות הציונות בחיפה.

עבודתו של **עומר אורהן** Ya İstiklal מתעדת את ההתרחשות ברחוב איסתיקלל – רחוב העצמאות – מוקד של המפגש הבין תרבותי וקהילתי באיסטנבול, הנחשב ללב המודרני והחילוני של העיר. אורהן בוחן בעין ביקורתית את פניה המשתנים של העיר ואת זיקתה לערים אירופאיות, שלדידו לעולם תישאר בגדר כמיהה למקום שמאגד ומפגיש. עבודותיה של **מיכל גביש** סורקות את הערים בהן התגוררה, או כאלו הנושאות מרכיב משמעותי בהיסטוריה והזהות הפרטית שלה: בודפשט שבהונגריה, מקום הולדתם של הוריה, רמת גן שבישראל, העיר בה גדלה, פאלו אלטו שבקליפורניה, עיר מגוריה בעשורים האחרונים. אלו הן ערים שונות בתכלית זו מזו, היוצרות יחדיו את הצמתים המרכזיים בחייה. גביש השתמשה במפות שנלקחו ממנוע החיפוש גוגל כנקודת מוצא לחיפוש האישי רגשי שלה, המשקף את השאיפה האנושית הבסיסית לשורשים ובניית זהות פרטית. הצירים אותם היא מסמנת, כמו

גם האמצעים בהם היא משתמשת, מייצגים את מה שבין העולם הגלובלי, חסר הגבולות לבין העולם האינדיבידואלי והאינטימי. עבודותיו של **מתן אורן** מסמנות באופן דומה את שלושת הערים אשר ביניהן הוא נע ונד – ברלין, תל אביב וחדרה. אך הוא אינו יוצר ביניהן הפרדה אלא משלב אותן האחת בתוך השנייה, תוך שהוא מנשל אותן מסממנים ספציפיים והופך אותן לאוניברסליות. דומה כי החיפוש שלו נע בין הצורך לייצר לעצמו מקום מוכר ולנכס אותו כבית, לבין הצורך לנוע בין האתרים בחופשיות, ללא צורך במחויבות והגדרה תחת כותרת אחת.
עבודתם של **טל ועומר גולן** חותמת את שתי התערוכות תוך שהיא מכילה בתוכה הן מחשבות על צומת הן מחשבות על ציר. הווידאו עם הראש בקיר מציג את תיעוד תהליך העבודה על הפרויקט חומות בינינו, שמטרתו לעודד הידברות בין פלסטינים וישראלים דרך יצירה חברתית משותפת. במסגרת הפרויקט מוזמנים מוזיקאים לנגן יחדיו באירוע שייערך משני צידי חומת ההפרדה בירושלים, תוך שהם יכולים לראות זה את זה מבעד ל"חור" שיפערו האמנים בחומת הבטון באמצעות הקרנות וידאו. במהלך ניסיונות ההוצאה לפועל של הפרויקט נתקלים האמנים בדעות מנוגדות וחסימה, תוצאה של החרם התרבותי, המסכלים את ניסיונותיהם לממש את הפרויקט. העבודה מתחקה אחר הדרך הארוכה המלווה בתחושות של תסכול לצד הדחף שלהם להגשים את החזון.

התערוכה בוחנת את אזורי התפר העמומים בהם מתקיימות הן הפרדה הן נקודת מפגש בין תרבויות, לאומים, זהויות, שפות והבדלים סוציואקונומיים. הגבול אינו בהכרח מוגדר על ידי חציצה ברורה, ולעיתים מממש את קיומו באמצעות דרך, גשר או שאריות של זיכרון היסטורי.

יעלה חזות

يتقاسم كل من **جادة هتسيونوت في** حيفا وشارع الخليل في القدس إسم اضافيّ ومتشابه: "شارع الجبل"، مما يعكس حقيقة أنها طرق رئيسيّة تمرّ من المدينتيّن – الأولى على إرتفاع الجبل والثانيّة من الجبل إلى البحر. يشير الشارعان إلى الانفصال والإلتقاء وهما بمثابة شريان مروريّ لعبور السكان المختلفين ثقافيّاً ولغوياً. في بعض الأحيان تبدو السفريّة على طول الطريق الذي يربط بين تلك المناطق كترحال في التباينات، لنكتشف إختلاف مبنيٌ ليس فقط على التركيبة السكانيّة وإنما إختلاف ينم عنّ عقليّة، رؤية للعالم ومُعتقد.

زاوية شارع الجبل وهجيفن هو العنوان الفعليّ لغاليري الفنون التابعة لبيت الكرمة، المركز الثقافيّ العربيّ اليهوديّ في حيفا، والذي ينكّب على خلق لقاء وحوار متعدد الثقافات. رمزيّاً، يشير مفترق الطرق الذي يقع عليه المركز إلى حدّ فاصل وملتقى، نظراً إلى الثقافات المختلفة التي تُحيل إليها أسماء الشوارع، أو بسبب موقعهِ الجغرافيّ على شارع الجبل (جادة هتسيونوت).

يُعتبر شارع الجبل قناة مرور رئيسيّة في حيفا، ينحدر الشارع من أحياء المدينة الغنيّة، منطقة الكرمل الفرنسيّ ومدخل الكرمل، بإتجاه حيّ الهدار، وادي النسناس ووسط المدينة. إنها رحلة تصِّف الإختلافات الإجتماعيّة والإقتصاديّة الواضحة بين أحياء مُتجانسة من ناحيّة قوميّة، عرقيّة، لغويّة وثقافيّة. عُبِدت طريق الجبل في القرن التاسع عشر، وفي عام ١٩٧٥ تم تغيير اسمه إلى "جادة هتسيونوت" (حرفياً: جادة الصهيونيّة)، رداً على إعلان الأمم المتحدة رقم ٣٣٧٩، ولكن ما زال سكان المكان الأصليون يطلقون عليه إسم شارع الجبل.

شارع الخليل هو احد قنوات السير الرئيسيّة في القدس، والذي يربط بين وسط المدينة والأحياء الجنوبيّة. يبدأ الشارع من جي بن هنوم وينتهي عند المخرج الجنوبيّ للمدينة في نهاية حي تلبيوت. شُيّد الشارع على الطريق القديمة المؤدّية من القدس الى بيت لحم ومن ثم إلى الخليل. اليوم، شارع الخليل هو جزء من شارع ٦٠، شارع يمتد على طول الدولة ما بين بئر

السبع وحتى الناصرة، على طول شارع الجبل القديمة (والتي تسمى أيضا طريق الأولياء)، والذي هو في الحقيقة ربط طبيعيّ لسلاسل الجبال المركزيّة في البلاد (خط تجميع المياه). الدمج بين حيفا والقدس ليس ببسيط، ويثير التعقيدات والإختلافات، إلى جانب أوجه التشابه بين المدن. على الرغم من كونهنّ يتميزنّ بمجموعة سكانيّة متعددة الثقافات من الناحيّة القوميّة والدينية إلاّ أنهنّ مختلفات جوهريا عن بعضهنّ البعض. ينعكس ذلك في الطريقة التي يتم التعبير فيها عن اللقاء متعدد القوميّات، فضلا عن الشراكة و الاختلاط في الحياة اليوميّة. حالتي الدراسة المحليّة–إسرائيليّة تشكِّل مرآة تعكس مواقع الاحتكاك / الإلتقاء بين قوميات وأقليات في بلدان ومدن اخرى مُشاركة في المعارض. بلجيكا على سبيل المثال تضم مزيج من المناطق كالفلاندر والوالوني، أما إسطنبول فإن جسورها تربط ما بين اوربا، حيث يعيش سكان من صربيا وألبانيا.

كل واحد من المعارض يركِّز على علامة جغرافيّة تُنتج لقاء او حداً، في ذات الحين، حتى وإن كان من الصعب تمييزها. المعرض في حيفا يتمحور حول تقاطع شارع الجبل وهجيفن ويدور حول مفهوم مفترق الطرق كنقطة تقاطع سبُل مختلفة، والذي يُشير في كثير من الأحيان إلى مركز منطقة جغرافية معينة، وغالبا ما يربط أجزاء قد يبدو تجاورها، في الوهلة الأولى، مستحيلا. وبشكل مجازيّ يُفهم مُفترق الطرق على أنهُ مُعضلة ومكان للتخبط أو كإشارة للتبدّل، ولهذا يبدو كالملتقى والحدّ، على حدّ سواء. المعرض، المُقام في حيّ تلبيوت في القدس، والذي يمرّ به شارع الخليل/ طريق الجبل، يتناول مصطلح "المحور المروريّ". المحور، كخط يمتد بين نقطتين متماثلتيّن أو متباينتين، ويتيح الانتقال من مكان إلى آخر، وبإمكانه بشكل إستطرادي أن يمازج أو أن يثير الإختلافات والثغرات. علاقته الجوهريّة لحركة السير والمرور موثّقة في هذا الجانب كما بإمكانيات الإنفتاح والإنغلاق.

بعض الأعمال المشاركة في المعارض توثِّق الفعل المتعلق بتحديد الخط الفاصل/الرابط. على سبيل المثال، عمل **شارون لايفشيتس** هو نتيجة لتجوال في شبكة السكك الحديديّة البلجيكيّة،

في محاولة لإستشعار وفهم تضاريس الطبيعة، المشهد والتركيبة السكانيّة للمنطقة. خلال جولاتها تطلب من شركائها للرحلة رسم الخط الفاصل بين فلاندريا ولونيا على خريطة شبكة السكك الحديديّة البلجيكيّة، خط فاصل غير موجود ماديّاً ولكنه بالفعل يقسِّم بلجيكا إلى قسمين، ويدّل على التزعزع والعرضيّة في الوجود المُشترك وقد يتنبأ بكسر ممكن. يَسِمُ **يغئال فيليكس** أسماء الطرق الرئيسية الثلاثة، ١،٢، ٤٤٣– والتي تربط بين القدس، حيفا وتل أبيب. جميعها محاور مروريّة مكتظة، ولبعضها دلالات سياسيّة، من يسافر عليها بتكرار لم يعد يلحظ مقاطع الواقع الإسرائيلي التي يشير إليها فيليكس من خلال عدسة الكاميرا في رحلته الأسبوعية، وأحيانا مع نظرة نقدية. يصوِّر **عومر أورهن** الجسر الذي يمرّ من فوق مضيق البوسفور والذي يربط بين الضفة الأوروبية والآسيوية لاسطنبول وهو عبارة عن طريق رئيسيّ للسيارات والمشاة بين شطري المدينة. تعكس الصور الخليط المثير للإهتمام، إلى جانب تعقيدات اللقاء بين الشرق والغرب – بين الثقافة المحليّة والهندسة المعمارية الشرق أوسطيّة والثقافة والهندسة المعمارية الأوروبية. تعرض عدن لزنس خريطتها الشخصيّة بأدوات خريطة تعدّ "موضوعيّة"، تسعى من خلالها إلى التأكيد على السيماء اليوميّة للحدود الإجتماعية. تبيِّن الحدود الغير مرئيّة بين الأحياء العلمانيّة، المتدينّة والعربيّة في القدس. حدود إجتماعيّة وثقافيّة محفورة في عقليّة المجتمع الإسرائيليّ وجغرافيا المدن المختلطة. في بعض الأحيان، تشير الأحياء إلى انفصال ثقافي واضح، والعبور فيما بينها يُنتج شعوراً واضحا بالتخوم والإقحام، وأحيانا تتدفق إلى داخل بعضها البعض وتشكِّل جيوباً مشتركة (بدلاً من مختلطة) يذوب فيها الشعور بالحدود ويتاح لقاء يوميّ دون وساطة. في عمله متحف الفنون المعاصرة يوثِّق **البان موجه** الجسر الذي يعبر ميتروفيتسا في شمال كوسوفو: "لقد ولدتُ في مدينة تلعب الجسور فيها دوراً مختلفاً لما نفقهه عنها، بدلا من الربط فإنها تفصل، ولدتُ في مدينة تفصل جسورها بين طائفتين مختلفتيّن تماما عن بعضها البعض – الصرب في الشمال والألبان في الجنوب – ولديهم رؤية مختلفة. ولدت في مدينة معروفة بجسر الإيبر. ولدت في مدينة حيث الجسر عبارة عن متحف للتاريخ المعاصر. ولدت إلى جانب نهر الإيبر، ولدت في ميتروفيتسا."

العمل الثاني لموجه، مدينة سياحيّة، المعروض في غاليري حيفا، عبارة عن عمل توثيقيّ تم إعداده في الفضاء العام في مدينة نوفي ساد في مقاطعة فويفودينا، صربيا. التغيرات السياسية التي مرّت بها بلاد البلقان أثرّت على سكان المدينة الذين لم ينتموا دائماً إلى قوميّة أبناء الأمة الحاكمة. تم تصوير العمل في وقت كانت فيه المدينة في حوزة قوة سياسية راديكاليّة، غيّرت أسماء الشوارع وكتبتها بالأبجديّة الكيريلية– لغة تداولتها مجموعة صغيرة من سكان المدينة. وكان الغرض من هذه العملية تحويل أسماء الشوارع إلى اللاتينية، لأولئك الذين لا يفهمون الكيريلية، ولتيسير تجوال السياح الذين يزورون المدينة. تم تخريب عدة يافطات ساعات قليلة بعد وضعها. تتناول أعمال الفنان **وليد قشاش** قضايا مماثلة. ترمي أعمال قشاش إلى الحفاظ على ذاكرة القصص وأسماء الشوارع العربية في عكا من خلال حفرها على لوحات من خزف صينيّ ووضعها في المجال العام. لا يعمل قشاش من دوافع وطنيّة أو جماهيريّة، ولكنه مدفوع بعاطفته وتجربته الشخصية في محاولة منه ليحكي قصة المكان كما تربى عليها وكما يوّد أن يمررها إلى أجيال المستقبل. في عمل قشاش هنالك رغبة في تحمّل مسؤوليّة شخصية على المجال العام وإلغاء الهيمنة من خلال الحفاظ على خصائص ثقافة المجتمع المحلي. يرتبط العملان بشكل مباشر بإجراءات تحدث في كثير من المدن، يتم فيها استبدال أسماء الشوارع، بدوافع سياسية أو غيرها، والتي في بعض الأحيان ترسّخ عدوانيّة وفي أحيان اخرى تحدث تغيير في التصوّر الثقافي أو القوميّ، كما في شارع الجبل في حيفا.

يُسجِّل عمل **عومر أورهن** جسر/ Köprü أحداث شارع الاستقلال، محور اللقاء بين الثقافات والمجتمعات المحلية في اسطنبول، والذي يعتبر القلب الحديث والعلماني للمدينّة. يتفحص أورهن بعين ناقدة الوجه المتغيّر للمدينة وعلاقتها بالمدن الأوروبيّة، والتي لا تزال تطوق إلى ما يوحِّدها ويربطها بتلك المدن. أعمال ميخال جبيش تستقصي المدن التي عاشت فيها، أو تلك التي تحمل عنصرا هاما في تاريخها وهويتها الخاصة: بودابست، هنغاريا، مسقط رأس والديها، رمات غان، إسرائيل، البلدة التي ترعرعت بها، بالو ألتو، كاليفورنيا، حيث عاشت في

* تتمة النصّ في الجهة المقابلة من الكرّاس

العقود الماضية. إنها مدن مختلفة جدا عن بعضها، وتشكِّل معا المفترقات الرئيسيّة في حياتها. جبيش إستخدمت خرائط مأخوذة من مُحرِّك البحث جوجل كنقطة انطلاق للبحث عن مشاعرها الخاصة، مما يعكس رغبة الإنسان الأوليّة لجذوره وبناء هويّة خاصة به. المحاور التي تشير إليها، فضلا عن الوسائل التي تستخدمها، تلتقط الكامن ما بين العالم الكونيّ، معدوم الحدود وبين العالم الفرديّ والحميميّ. أعمال **متان أورن** تُحيل بشكل مماثل إلى مدن ثلاث، يرحل ويتجول فيما بينها – برلين، تل أبيب وخضيرة. ولكنه لا ينشئ فصل فيما بينها، وإنما يدمج الواحدة بالأخرى، أثناء تخلصه من بعض سماتها ليجعلها عالميّة. يبدو أن بحثه يتراوح بين الحاجة لتحويل المكان إلى مألوف وحيازته، وحاجته للتنقل بين المواقع بحريّة، دون الحاجة إلى الالتزام والتعريف تحت مُسمىّ واحد.

تختتم أعمال **تال وعومر جولان** المعرضين بإحتوائها على أفكار حول تقاطع الطرق وأفكار حول المحور. يعرض رأس في الحائط عملية توثيق سيرورة العمل على المشروع جدران بيننا، الهادف إلى تشجيع الحوار بين الفلسطينيين والإسرائيليين من خلال العمل الاجتماعيّ المُشترك. ضمن المشروع دُعي موسيقيون للعزف معا في حدث سينتج على جانبيّ جدار الفصل في القدس، حيث بإمكانهم رؤية بعضهم البعض من خلال "ثقب" سيحفره الفنانون في جدار الباطون بواسطة عرض فيديو. خلال محاولات إخراج المشروع إلى الضوء، واجه الفنانون آراء متعارضة وعقبات، نتيجة للمقاطعة الثقافية، التي قوضت جهودهم لتحقيق المشروع. العمل يتتبع رحلة طويلة برفقة مشاعر الإحباط وسعي الفنانون لتحقيق هذه الرؤية. يستكشف المعرض مناطق التماس الضبابيّة، حيث نجد الفصل ولكن ايضا نقاط إلالتقاء بين الثقافات، القوميات، الهويات، اللغات والاختلافات الاجتماعية والاقتصادية. لا يتم تعريف الحدود بالضرورة من خلال فصل واضح، وأحياناً يستنفذ وجوده من خلال طريق، جسر أو بقايا ذاكرة تاريخيّة.

يعيلا حزوت

סדנאות האמנים
גלריה ת(א)עשייה, ירושלים
רח' האומן 26, קומה 4, א.ת. תלפיות,
ירושלים, 9342180
טל': 02-6797508
שעות פתיחה: יום ה' 16:00-20:00;
ו' 11:00-14:00; שבת 11:00-15:00

artiststudiosjlm.org

ورشات الفنانين
متسّع الفنون، القدس
شارع هأومان ٢٦، الطابق الرابع،
المنطقة الصناعية تلبيوت، القدس
هاتف رقم: ٠٢-٦٧٩٧٥٠٨
صالة العرض مفتوحة في أيام الخميس 16:00-20:00
الجمعة 11:00-14:00; السبت 11:00-15:00

גלריה לאמנות
בית הגפן, מרכז תרבות ערבי יהודי
רח' הגפן 2 ת.ד. 9421, חיפה 35662
טל': 04-8525252
שעות פתיחה:
ראשון עד חמישי: 08:30-15:30
שישי ושבת: 10:00-14:00

beit-hagefen.com

غاليري الفنون
بيت الكرمة، مركز ثقافيّ عربي يهودي
شارع هجيفن ٢، ص.ب. ٩٤٢١، حيفا ٣٥٦٦٢
هاتف: ٠٤-٨٥٢٥٢٥٢
ساعات الدوام:
من الأحد وحتى الخميس: ٠٨:٣٠-١٥:٣٠
الجمعة والسبت: ١٠:٠٠-١٤:٠٠

סדנאות האמנים
Artists' Studios
מיסודה של הקרן לירושלים

ת(א)עשייה
Art Cube
متسع الفنون

סדנאות האמנים - גלריה ת(א)עשייה

דרך חברון דרך ההר
עומר וטל גולן, שרון ליפשיץ, עדן לזנס,
יגאל פליקס, עומר אורהן, אלבן מוג'ה

אוקטובר - דצמבר 2012

תערוכה
אוצרת: יעלה חזות
ניהול: לי היא שולוב
יועצת אמנותית: לאה אביר
עוזרת גלריה: דפנה זיו, לנה קוזנצובה
עוזרות לאוצרת: ליאן סייד, קרן גוטמן
הפקה: סדנאות האמנים
תלייה: עמית אליאסי

קטלוג
עיצוב: נועה סגל
עריכה עברית ותרגום לאנגלית: מאיה שמעוני
תרגום לערבית: יסמין דאהר
דפוס: מפעל דפוס כתר

תצלומי העבודות בקטלוג באדיבות האמנים
מידות בס"מ, רוחב X גובה

חברי הוועד המנהל:
איל שר יו"ר, דניאל פויכטונגר, אולגה טריפ,
דפנה גוטמן, קרן אבלו, עדי שפי, צחי שניצר

גלריה ת(א)עשייה נוסדה הודות לתמיכתן
הנדיבה של קרן ג'ורג' וג'ני בלוך, קרן ד"ר גאורג
וג'וזי גוגנהיים, וקרן אדולף ומרי מיל ופועלת
בסדנאות האמנים בסיוע קרן לויד,
באמצעות הקרן לירושלים

התערוכה הופקה בתמיכתה האדיבה של
המחלקה לתרבות של הקרן לירושלים

משרד התרבות והספורט
הקרן לירושלים THE JERUSALEM FOUNDATION مؤسسة صندوق القدس

© סדנאות האמנים 2012

ورشات الفنانين- صالة عرض متسّع الفنون

طريق الخليل طريق الجبل
عومر أورهن، عومر وتال جولان، يغئال فيليكس،
عدِن لزنس، شارون ليفشيتس، البان موجه

تشرين الأول- تشرين الثاني ٢٠١٢

المعرض
أمينة المعرض: يعيلا حازوت
ادارة: لي هي شولوف
مستشارة فنية: ليئة ابير
مساعدة أمينة المعرض: ليان سيد، كيرين غوتمان
مساعدة غاليري: دافنة زيف، لينا كوزنتسوفا
انتاج: ورشات الفنانين
تعليق: عميت الياسي

الكرّاس
غرافيكا وتصميم: نوعا سيغال
ترجمة للإنجليزّة وتحرير لغوي للعبريّة: مايا شمعوني
ترجمة للعربية: ياسمين ظاهر
طباعة: ورشة الطباعة كيتر

صور الأعمال الفنيّة في الكرّاس بلطف من الفنانين
المقاييس بالسنتمتر :عرضx طول

أعضاء الإدارة:
ايل سار، دانييل فويختونجر، اولغا تريب،
دافنة جوتمان، كيرن ابلو، عدي سيفي، تساحي
شنيتسار

صالة عرض متسع الفنون أقيمت بدعم سخيّ من
صندوق جورج وجيني بلوخ، صندوق د.جورج
وجوسي جوجنهايم، صندوق أدولف وماري ميل.
تنشط الصالة في ورشات الفنانين بمساهمة من
صندوق لفيد من خلال مؤسسة صندوق القدس

لقد تم إنتاج المعرض بدعم سخيّ لقسم الثقافة
في صندوق القدس

© ورشات الفنانين ٢٠١٢

עומר אורהן, Köprü / גשר, תצלום צבע, 2007
عومر أورهن، Köprü / جسر، صورة فوتوغرافيّة بالألوان، ٢٠٠٧
Ömer Orhun, Köprü / Bridge, color print, 2007

ינת הגפן
هجيفن
Corner o
HaTzionut Ave

דרך ההר
طريق الجبل
Hebron Road